

ISSN 0350–185x

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ  
И  
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

## ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXII, св. 1–2

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горџан-Премк, др Рајна Драгићевић,  
др Најда Иванова, др Александар Лома, др Алина Ј. Маслова,  
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,  
др Предраг Пипер, др Слободан Реметић, др Живојин Сјанојчић,  
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,  
др Викџор Фридман*

Главни уредник

Предраг Пипер

БЕОГРАД

2016

## ПРИЛОЗИ

ISSN 0350-185x, LXXII, св. 1–2 (2016)

UDK: 811.163.41'276.6:27-1

811.163.41'38

COBISS.SR-ID: 224844300

DOI: 10.2298/JFI1602159K

Примљено: 28. децембра 2016.

Прихваћено: 28. јануара 2016.

Оригинални научни рад

КСЕНИЈА Ј. КОНЧАРЕВИЋ\*

СРЂАН Р. ПЕТРОВИЋ\*\*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за славистику

### СРПСКА ТЕОЛИНГВИСТИКА ДАНАС: ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОБЛЕМИ И РЕЗУЛТАТИ\*\*\*

У раду се даје преглед основних праваца истраживања у српској теолингвистици (на подручју опште лингвистике, србистике и славистике и страних филологија), са приказом најважнијих резултата постигнутих на фундаменталним и апликативним подручјима проучавања језика сакрума (из синхронијске перспективе) који се излажу у монографским публикацијама, радовима објављеним у тематским зборницима, зборницима са научних скупова и научним часописима у Србији, Црној Гори и Републици Српској (са библиографским референцама за период од 2000. до 2013. године).

*Кључне речи:* теорија и методологија лингвистике, српска лингвистика, теолингвистика, општа лингвистика, србистика, славистика, стране филологије, језик сакралног, конфесионална маркираност језичких нивоа, сакрални функционалностилски комплекс, религијски дискурс.

**1.1.** Једна од дисциплина која је у последње две деценије у словенском свету доживела снажан замах јесте теолингвистика. Основни

---

\* kkoncar@mts.rs

\*\* srdjan09@mail.ru

\*\*\* Рад је настао у оквиру пројекта „Српска теологија у XX веку: фундаменталне претпоставке теолошких дисциплина у европском контексту – историјска и савремена перспектива“, који финансијски подржава Министарство просвете и науке Републике Србије (евиденциони број пројекта ОИ 179078).

правци, циљеви и задаци, као и објекат истраживања ове научне дисциплине умногоме су детерминисани чињеницом да она представља део лингвистике који је тесно повезан са теологијом и религиологијом, као и другим, превасходно друштвено-хуманистичким наукама. Проблематика теолингвистике обухвата већи круг питања, која се могу свести на следеће групе: (а) проблеми религијског језика, у које спадају питања могућности и начина вербализације мистичког искуства, разматрање језика религије у целини и језика конкретних религија (сакрални, профетски, светоотачки, богослужбени језици), питања њихове фонетске и граматичке кодификације, принципијелна питања о могућности превођења сакралних текстова на друге сакралне или профане језике; (б) проблеми сакралних текстова, у које спадају питања кодификације корпуса сакралних текстова (стварање канона), веза између Светог Писма и Светог Предања, њихова заштита од деформација при ширењу и публиковању, проблеми формирања, развоја и функционисања наративне традиције конкретних религија, жанровски систем и функције сакралних текстова; (в) лингвистичке колизије религијских пракси, где спадају питања као што су: питања херменеутичких, егзегетских и омилитичких традиција конкретних религија, семиотика обреда, ритуала и култне сфере као текстова одређене духовне културе; (г) проблеми комуникације у сакралној сфери, њени нивои (вертикални и хоризонтални) и облици, верски медији и средства јавног информисања, лингвистичко манипулисање свешћу верника, проблеми религијског дискурса, односно питања интеракције језика религије и секуларне средине; (д) функционисање језика религије у конкретним етноконфесионалним и социјално-историјским контекстима, интеракција сакралних и националних језика и књижевности, интеракција религијских и фолклорних традиција и слично (исп. БОГАЧЕВСКА 2011: 104–105).

**1.2.** Предмет теолингвистичких истраживања најјезгровитије бисмо дефинисали као језик сакралног и сакрално у језику, односно „појаве религије које су нашле свој израз и одраз у језику, али и језик као форма религије, као начин манифестовања, конзервације и трансмисије религијских садржаја“ (ГАДОМСКИЙ 2004: 66–67). Објекти истраживања теолингвистике, сходно томе, јесу сакрални језик (и сакрални језици), појаве у развоју лингвистике условљене конфесионалним факторима, теорије о пореклу језика (пре свега теорија о божанској суштини и пореклу језика), питања функционисања језика у домену религијског, као и све појаве које су везане за сакралну сферу, а које су нашле свој одраз и израз у језику. Циљ теолингви-

стике, према А. К. Гадамском, јесте изучавање свега што је везано за сакралну сферу, а што је нашло одраза у језику и што је фиксирано самим језичким средствима, као и примена резултата добијених фундаменталним истраживањима. Постизање овога циља врши се поступним решавањем низа задатака, међу којима су најважнији: 1. избор материјала из одговарајућих извора; 2. анализа добијених материјала; 3. диференцијација ексцерпираног материјала; 4. систематизација материјала; 5. интеграција материјала; 6. примена резултата у пракси (Гадамский 2004: 67–68, Гадамский 2006: 53–55).

**1.3.** Теолингвистика је лингвистичка дисциплина са снажно израженом интердисциплинарном оријентацијом (везом са системом религиолошких и теолошких наука – религиологијом, историјом религија, психологијом религије, социологијом религије, философијом религије, теолошком епистемологијом, систематском теологијом, упоредном теологијом, егзегезом сакралних текстова и другим контактним и комплементарним дисциплинама на нивоу сваке конфесионалне теологије понаособ, на пример – у хришћанској теологији – са библистиком, догматиком, литургиком, историјом хришћанске Цркве и помесних цркава, омилитиком, химнографијом, црквеном музикологијом, мисиологијом и комуникологијом Цркве, и др.).

**1.4.** Њене основне конституенте јесу општа и парцијална теолингвистика. Општа теолингвистика оријентисана је на проучавање глобалних питања, проблема, категорија највећег степена уопштености, универзалија – манифестација сакралног које могу бити присутне у било ком језику, невезано за конкретну религију, конфесију, култ, деноминацију, на питања интерпретације језика сакрума и сакралног у језику у историји лингвистичке, теолошке, философске мисли, на теоријско-методолошке основе истраживања, проблематику теолингвистичке терминологије и сл., док се парцијална бави манифестацијама конкретне религије (јудаизма, хришћанства, ислама, будизма и др.), односно доктрине одређене конфесије, култа, деноминације, секте, или конкретног, за теолингвистику релевантног проблема у одређеном, конкретном језику (типа: лексика и фразеологија из сфере православне духовности у савременом српском књижевном језику, конфесионално маркирани фонетско-прозодијски елементи у говору носилаца православног религиолекта у руској средини, граfiјско-ортографске одлике обликовања текста у старообредничкој литератури на савременом руском језику, итд).

**1.5.** Теолингвистика може имати фундаменталну и апликативну усмереност. Апликативна теолингвистика везује се за подручја лек-

сикографије (једнојезични и преводни речници религиолошке и теолошке терминологије, сакралне лексике, фразеологије, афористике), нормативистике – у првом реду проблематика ортографије и ортоепије (приручници којима су обухваћени проблеми правописне и изговорне норме у сфери сакралне апелативне и ономастичке лексике, посебно питања ортографског и ортоепског стандарда у језичком изразу припадника одређених конфесија, нпр. стандардизација писања теонима, хагиоантропонима, хеортонима, еклисионима, титула свештених лица, назива административних јединица Цркве и других верских заједница, назива припадника конфесија, хагиотопонима, иконима, скраћеница у сакралном дискурсу савременог српског језика), као и за питања лингводидактике (настава матерњег и страног језика у теолошком образовном профилу, презентација религијски маркираних језичких појава и елемената у настави и учењу матерњег и страног језика) и традуктологије (теорије и технике превођења теолошких текстова и оних из сфере духовности).

**2.0.** У неколико претходних публикација покушали смо да сагледамо историјски развој теолингвистике у европским оквирима, а посебно у словенским земљама у којима је ова наука до сада постигла најзапаженије резултате – Русији, Украјини и Пољској. Размотрили смо историјат и актуелно стање теолингвистичких испитивања у домену функционалне стилистике, теорије жанрова, анализе дискурса, као и у сферама испитивања професионалне маркираности језичких нивоа – лексикологији са фразеологијом, лексикографији, фонетици, акцентологији, граматици, лингвокултурологији. Приказали смо најважније резултате монолингвалних и конфронтационих, фундаменталних и апликативних теолингвистичких истраживања у општој лингвистици, славистици и страним филологијама постигнуте у срединама у којима је теолингвистика привукла пажњу шире научне јавности и сходно томе наишла на адекватну организациону, материјалну и институционалну подршку (исп. Кончаревић 2011в, Кончаревић 2011к, Кончаревић 2012б; библиографски преглед студија, расправа и дела из теолингвистике класификован по тематском принципу дајемо у: Кончаревић, Гадомски 2014). Циљ овога рада јесте приказивање актуелног стања у српској теолингвистици, доминантних сфера истраживања (из синхронијске перспективе) и резултата постигнутих у времену њеног конституисања, на основу библиографске грађе за период од 2000. до 2013. године, која је обухватила монографије, студије и чланке објављиване у периодичи, тематским зборницима и зборницима са научних скупова на

српском језичком подручју (в. *Прилог*). Ова грађа ексцерпирана је из примарних и секундарних извора, при чему су консултована не само филолошка и теолошка издања него и издања из других друштвено-хуманистичких наука. Радове српских лингвиста објављиване у иностранству овом приликом не узимамо у обзир, пошто би то изискивало претраживање већег броја персоналних библиографија. Радови страних лингвиста објављени на страницама српских гласила, с обзиром на интенцију аутора да прикажу конституисање српске теолингвистике, у овом библиографском приказу такође су изузети. Интегрални увид у теолингвистичку продукцију у Србији, Црној Гори и Републици Српској (укључујући и радове страних аутора који су објављивали у домаћим часописима и зборницима) за период од 2000. до 2013. пружа библиографија коју је израдио Срђан Петровић, а која обухвата преко 350 јединица (ПЕТРОВИЋ 2015).

**2. 1.** Теолингвистика се, како ћемо показати у излагању које следи, на српском језичком подручју (Србија, Црна Гора, Република Српска) развија у различитим правцима, обухватајући скоро све области истраживања које су уочене у другим словенским земљама. Научни рад одвија се на филолошким (Београд, Бањалука, Никшић, Косовска Митровица), филозофским (Нови Сад, Ниш) и богословским факултетима (Београд, Источно Сарајево) и у научним институтима (Институт за српски језик САНУ, Институт за теолошка истраживања у Београду), с тим што је научни рад углавном индивидуалан. Колективни рад до сада је био везиван за издавање посебних зборника радова – једног у издању Православног богословског факултета (Гадомски, Кончаревић 2012) и другог у издању САНУ (Грковић-Мелџор, Кончаревић 2013). За сада не постоји посебан пројекат из области теолингвистике нити специјализовани часопис. Радови теолингвистичког карактера објављивани су превасходно у часописима *Богословље* (Београд), *Годишњак Богословског факултета* (Фоча), *Зборник Мајнице српске за књижевност и језик* (Нови Сад), *Зборник Мајнице српске за славистику* (Нови Сад), *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* (Нови Сад), *Јужнословенски филолог* (Београд), *Научни састанак слависта у Вукове дане* (Београд), *Наш језик* (Београд), *Октоих* (Никшић), *Prevodilac* (Београд), *Прилози проучавању језика* (Нови Сад), *Religija i tolerancija* (Нови Сад), *Руски језик как инославјански* (Београд), *Саборност* (Пожаревац), *Смисао* (Никшић), *Славистика* (Београд), *Српски језик* (Београд–Крагујевац–Никшић), *Стил* (Београд), *Теолошки погледи* (Београд), *Филолог* (Бањалука), *Црквене студије* (Ниш), као и у

зборницима са научних скупова (*Српска теологија у XX веку* – до сада је изашло двадесет зборника, *Српска теологија данас* – до сада је изашло седам зборника, и др.).

**3. 1.** За научна истраживања из области теолингвистике од посебног је значаја утврђивање њених методолошких основа. Овом проблематиком домаћи аутори бавили су се са различитих аспеката. Теоријско-методолошким питањима теолингвистике, пре свега начелним постављањем односа језик – духовност бавили су се и лингвисти и теолози. Поглед на језички феномен у контексту основних категорија теологије и православне духовности, са истицањем иконичности језика, његовог христолошког, светотројичног и еклисијалног карактера, заснован је у: ЛУБАРДИЋ 2000; КОНЧАРЕВИЋ 2004а; РАДОВИЋ 2010; НИКИТОВИЋ 2012; РАДИЋ 2012. Патристичка схватања о генези и суштини језика, његовим функцијама, феномену мултилингвизма и равноправности језика као тела новозаветне поруке Цркве предмет су истраживања: КОНЧАРЕВИЋ 2002а, КОНЧАРЕВИЋ 2011ж. Библијским и литургијским димензијама језичког феномена посвећени су радови ВУЧКОВИЋ 2012; ВУКАШИНОВИЋ 2013. На монографском нивоу различити аспекти интеракције језика и православне духовности сагледавају се у: КОНЧАРЕВИЋ 2006а. Специфичности теолингвистике као научне дисциплине, њене методологије и појмовно-категоријалног апарата, као и историјат њеног конституисања на Западу и Истоку размотрени су у: КОНЧАРЕВИЋ 2007б, КОНЧАРЕВИЋ 2009в, КОНЧАРЕВИЋ 2011в, КОНЧАРЕВИЋ 2011к, КОНЧАРЕВИЋ 2012б. Актуелни задаци и правци стратегије развоја српске теолингвистике у контексту савремених кретања у овом домену на ширем словенском простору предмет су разматрања у: КОНЧАРЕВИЋ 2012к, КОНЧАРЕВИЋ 2013и. Основне категорије конфронтационе теолингвистике, посебно појам теонеме као основне јединице теолингвистике, анализиране су у: КОНЧАРЕВИЋ 2013б, КОНЧАРЕВИЋ 2013в.

**3.2.** Хронолошки посматрано, интересовање за теолингвистичку проблематику у српској средини отпочело је од разматрања проблематике савременог функционисања богослужбених језика, што је кореспондирало са порастом преводилачке продукције у домену литургије и химнографије (преглед ове продукције дајемо у: КОНЧАРЕВИЋ 2014, КОНЧАРЕВИЋ 2015) и тенденцијом ка повећавању удела савременог српског стандардног језика у богослужењу, у складу са политиком литургијске обнове у Православној цркви (о овоме детаљније в. ВУКАШИНОВИЋ 2001: 105–163). Једна монографија (БАЛИЋ

2007а) и већи број радова посвећени су проблематици социолингвистичких аспеката преференције традиционалног или савременог богослужбеног израза (Кончаревић 2000а; Бајић 2006а), проблематици функционисања црквенословенског језика у савременим околностима (Бајић 2005б, Бајић 2006б; Кончаревић 2001б, Кончаревић 2003в, Кончаревић 2008а; Терзић 2001), нормативистичким захватима у црквенословенском језику вршеним током XX века (Кончаревић 2004в, Кончаревић 2005а; Ранковић 2009), српском језику у његовом литургијском функционисању (Бајић 2007д, Бајић 2007ђ), језичкој политици и језичком планирању у српској и другим словенским црквама (Бајић 2007б; Кончаревић 2006в, Кончаревић 2007в; Тирова 2005), као и теоријско-методолошким аспектима превођења богослужбених текстова (Бајић 2006в). Социолингвистичка проблематика испитивана је и на материјалу религиолекта припадника православне цркве (клирика и уцрквењених верника) у руској и српској средини (Кончаревић 2012а, Кончаревић 2012з, Кончаревић 2013ж, Кончаревић 2013к), као и на материјалу религиолекта неких припадника Исламске заједнице (Чиргић 2007а, Чиргић 2007б). Утицај конфесионалних фактора на језичке и етничке процесе на Косову и Метохији сагледан је у: Рељић 2008.

**3.3.** Конфесионална маркираност језичких нивоа највише је испитивана на материјалу лексике. Неколико радова бави се лексиком из сфере православне духовности у српском језику (Бајић 2009а, Бајић 2010б; Јовановић-Симић 2012; Левушкина 2013) и њеном лексикографском обрадом (Бајић 2007г, Бајић 2010а, Бајић 2012; Вуловић 2012а; Ристић 2010). Са становишта контактологије значајан је рад о лексици из сфере православне духовности у турском језику (Вуловић 2012а). Конфронтационој анализи лексике из сфере православне духовности у српском и руском језику и импликацијама по преводну лексикографију посвећено је неколико радова: Кончаревић 2012г, Радовановић 2012 и Кончаревић 2012ж. Лексички систем православног социолекта у руском и српском језику представљен је у: Кончаревић 2012в. Из области испитивања асоцијативно-вербалне мреже говорника српског језика за теолингвистику је од значаја рад Стефановић 2013. Испитан је и већи број концепата релевантних за сагледавање теистичке слике света из монолингвалне (Ристић 2012, Ристић 2013) и конфронтационе перспективе (Керкез 2007, Керкез 2013; Марић 2013; Прохорова 2009, Прохорова 2010; Радић-Дугоњић 2003; Трнавац 2001). Терминсистем теолошких дисциплина такође је представљао предмет интересовања истра-



живача, укључујући традуктолошке аспекте и аспекте семантичког развоја кључних термина из области православне догматике (Ђого 2008; ФЕМИЋ КАСАПИС 2009а, ФЕМИЋ КАСАПИС 2009б, ФЕМИЋ КАСАПИС 2010а, ФЕМИЋ КАСАПИС 2010б), хришћанске етике и Предања Цркве (БАЛИЋ 2007в; ВЕШОВИЋ 2010, ВЕШОВИЋ 2011, ВЕШОВИЋ 2012, ВЕШОВИЋ 2013; РАНКОВИЋ 2010, РАНКОВИЋ 2012). Одлике уско-стручне терминологије дисциплина које конституишу теологију размотрене су у: КНЕЖЕВИЋ 2013б, а начела њене лексикографске обраде у: КОНЧАРЕВИЋ 2011д. Изашло је и неколико лексикографских остварења – преводних теолошких речника (ВУКИЧЕВИЋ 2004; ДОБРИЋ 2008; ЈАНДРОКОВИЋ 2007; КОНЧАРЕВИЋ 2012и).

**3.4.** Фразеолошке и паремиолошке јединице са хришћанским компонентама истражене су у мањем броју радова (СТОШИЋ 2003; ИВАНОВИЋ 2006; ПЕЈАНОВИЋ 2012; ВУЛОВИЋ 2013; ДРАГИЋЕВИЋ 2013). Номинационе језичке јединице – лексика реалија, ономастика, фразеологија, паремиологија, афористика, говорна етикеција – анализиране су у лингвокултуролошким радовима на материјалу српског (КОНЧАРЕВИЋ 2001а), руског (КОНЧАРЕВИЋ 2006д), црквенословенског језика (КОНЧАРЕВИЋ 2006ђ), као и конфронтационо, на руско-српском плану (КОНЧАРЕВИЋ 2000б, КОНЧАРЕВИЋ 2008д).

**3.5.** Малобројни су радови посвећени другим језичким нивоима из теолингвистичке перспективе. Графијско-ортографски ниво у домену сакралног на материјалу српског и руског језика анализира се у: КОНЧАРЕВИЋ 2009, КОНЧАРЕВИЋ 2013, а извесне синтаксичке појаве и елементи у: ПРАЛИЦА 2003; БАБИЋ 2006; ВОЈВОДИЋ 2011.

**3.6.** Функционална стилистика, теорија жанрова и стилистика ресурса представљали су запажено поље интересовања српских лингвиста који су се бавили језиком сакралног. Појам сакралног стила, односно сакралног функционалностилског комплекса и његових конституената сагледан је у: КНЕЖЕВИЋ 2009, КНЕЖЕВИЋ 2010б, КНЕЖЕВИЋ 2013а; КОНЧАРЕВИЋ 2012е, КОНЧАРЕВИЋ 2012з. Од стилова који конституишу сакрални функционалностилски комплекс највише је, за разлику од других словенских средина<sup>1</sup>, разматран теолошки научни стил, на материјалу руског, енглеског и српског језика (КОНЧАРЕВИЋ 2010а, КОНЧАРЕВИЋ 2010б; КНЕЖЕВИЋ 2011б, КНЕЖЕВИЋ 2012а, КНЕЖЕВИЋ 2012б, КНЕЖЕВИЋ 2012в). Следи књижевноуметнички стил у домену православне духовности (ВУЧКОВИЋ-БАУК

<sup>1</sup> О теолошком научном стилу у словенском свету за сада постоји само једна монографија издата у Украјини: БАБИЧ Н. *Богословський стиль української мови у контексті стилістичної науки*. Чернівці: Видавничий дім „Букрек“, 2009.

2010; Никитовић 2013), у чијем оквиру су сагледане и карактеристике језичко-стилског израза знаменитих духовника XX века епископа Николаја Велимировића (Балић 2008б; Црњак 2009; Штасни 2013), архимандрита Јустина Поповића (Никитовић 2009; Кончаревић 2011а), игумана Серафима Царића (Левушкина 2012) и патријарха Павла Стојчевића (Јовановић Симић 2013; Симић 2013), као и стилистичке одлике Вуковог превода Новог завета (Симић 2012) и духовне прозе новијих српских књижевника (Бојовић 2006; Ребић 2006; Ђорђевић 2009). Из области сакралне генологије српски лингвисти фокусирали су се на језгрене жанрове – посланицу (Кончаревић 2011з, Кончаревић 2013ј; Миљковић 2011; Пралица 2006), проповед (Штасни 2008; Ђорђевић 2009) и молитву, за сада са ограничавањем на химнографски жанр акатиста (Јовић 2009; Балић 2011; Чаркић 2011).

**3.7.** У области теорије дискурса истраживачи су се фокусирали на литургијски (Балић 2003, Балић 2005а, Балић-Левушкина 2012; Кончаревић 2007г; Тадић 2008) и дискурс теологије (Тодоровић 2009; Кнежевић 2010в). Посебно је размотрен сакрални говорни догађај са становишта његових конституената – адресанта, адресата, времена, места и других релевантних околности (Пипер 2013). На подручју теорије комуникације предмет истраживања биле су норме, традиције, вербална и невербална средства сакралне комуникације, при чему су примењена сва три модела дескрипције – ситуациони, аспектски и параметарски (монографски је ово подручје обрађено у: Кончаревић 2013). Теоријско-методолошког карактера су радови Кончаревић 2010д, Кончаревић 2010ђ, а у више истраживања разматрана је аскетска комуникациона култура код Срба и Руса (Кончаревић 2006б, Кончаревић 2007а, Кончаревић 2009г) и у удаљенијим културама (Кончаревић 2008в, Кончаревић 2009б). Испитана је и комуникациона личност парохијског свештеника (Кончаревић 2010в, Кончаревић 2010г), као и комуникационе норме руских старообредника (Кончаревић 2011ђ).

**3.8.** Наука о превођењу показала се као занимљиво подручје испитивања са теолингвистичког становишта. Лексичко-семантички и стилистички проблеми превођења теолошких текстова и текстова из области православне духовности предмет су једне монографије (Кнежевић 2010в), као и радова: Кнежевић 2010а, Кнежевић 2010б, Кнежевић 2011а; Ракић 2012, док се проблеми превођења лексике из сфере православне духовности разматрају у: Балић 2008а. Интересовање је испољено за проблематику превођења Новог Заве-

та (РАКИЋ 2005; КОНЧАРЕВИЋ 2008б; САМАРЦИЈА ГРЕК 2011; ТОДОРОВИЋ 2011; ДРАГУТИНОВИЋ 2012а, ДРАГУТИНОВИЋ 2012б, ДРАГУТИНОВИЋ 2013) и Литургије Св. Јована Златоуста (ВУКАШИНОВИЋ 2010).

**3.9.** Област лингводидактике представљена је радовима везаним за методику наставе црквенословенског језика – концепцијске основе и курикуларна решења (БАЛИЋ 2007е, КОНЧАРЕВИЋ 2005б, КОНЧАРЕВИЋ 2006г, КОНЧАРЕВИЋ 2011б, КОНЧАРЕВИЋ 2011л, КОНЧАРЕВИЋ 2013д, КОНЧАРЕВИЋ 2013л), као и за наставу страних језика у теолошком профилу (КОНЧАРЕВИЋ 2002б, КОНЧАРЕВИЋ 2002в; БАЛТИЋ 2013). Издава су и два уџбеника страних језика за студенте теологије (КОНЧАРЕВИЋ 2011и; ВУЛОВИЋ 2012).

**4.1.** У српској средини теолингвистика се још увек налази у фази конституисања. Ипак, стиче се утисак да је ова дисциплина у Србији, Црној Гори и Републици Српској доспела до момента у коме више није довољно ослањати се на ентузијазам и иницијативу појединаца заинтересованих за њен развој. Поглед у будућност српске теолингвистике у овом моменту, по нашем мишљењу, изискује разраду једне комплексне и вишедимензионалне стратегије развоја (о овоме детаљније в. КОНЧАРЕВИЋ 2012к, КОНЧАРЕВИЋ 2013и). Носиоци институционалног развоја теолингвистике, по самој природи ове научне дисциплине, могу бити високошколске и научноистраживачке институције чија је делатност везана за подручја теологије, религиологије са контактним и комплементарним дисциплинама (социологија религије, историја религије, психологија религије, филозофија религије и др.), културологије и филологије (опште, класичне, српске и словенске, страних филологија).

Српска теолингвистика, како показује овај преглед њених досадашњих истраживачких преокупација, представља дисциплину у успону која, уколико буде пратила тенденције у европској, а посебно словенској науци, потенцијално располаже широким спектром фундаменталних подручја испитивања (у раздобљу од 2000. до 2013. доминантна су била питања теоријско-методолошких основа теолингвистике, савременог функционисања богослужбених језика, конфесионалне маркираности језичких нивоа, функционалне стилистике, генологије и стилистике ресурса, теорије дискурса) и сфера примене (лексикографија, традуктологија, лингводидактика). Зато је њена перспектива у наредном периоду – кадровско јачање, продубљивање постојећих спознаја, продор на нова подручја испитивања, усавршавање методолошког апарата и праћење актуелних трендова у светским оквирима. Ако овај рад пружи подстрек за њен будући развој, сматраћемо да је постигао свој циљ.

Прилог<sup>2</sup>**Селективна библиографија расправа и дела из теолингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској од 2000. до 2013. године**

- Бабић 2006** – Остаци паганске религије у неким безличним реченицама српског језика / Здравко Бабић // Славистика. – 10 (2006), 128–135. | Резюме
- Бајић 2003** – О неким лингвистичко-комуникативним аспектима литургије: прилог проучавању комуникативних функција литургијског дискурса / Рујица Бајић, Ксенија Кончаревић. – Богословље. – 62 (2003), 41–74.
- Бајић 2004** – Социолингвистички аспекти преференције црквенословенског или стандардног српског језика у својству богослужбеног језика СПЦ : магистарски рад / Рујица С. Бајић. – Београд : Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2004. – 419.
- Бајић 2005а** – Емоција покајања у литургијско-молитвеном дискурсу / Рујица Бајић // Стил. – 4 (2005), 245–260.
- Бајић 2005б** – Рецепција црквенословенског језика у српској говорној и социокултурној средини: савремено стање и импликације за језичку политику Цркве / Рујица Бајић, Ксенија Кончаревић // Црквене студије. – 2 (2005), 363–378. | Резюме
- Бајић 2005в** – Српски језик у литургијском функционисању : стање и перспективе / Рујица Бајић, Ксенија Кончаревић // Српски језик. – 10, 1–2 (2005), 377–401. | Резюме
- Бајић 2006а** – Динамизам језичких процеса у Српској православној цркви данас : стање и перспективе конкурентске богослужбене употребе црквенословенског и стандардног српског језика / Рујица Бајић, Ксенија Кончаревић // Годишњак : часопис за теолошко-филозофска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи. – 5 (2006), 35–64. | Резюме, Summary
- Бајић 2006б** – Друштвено-историјски приступ проучавању промене ставова према богослужбеним језицима и утицај ставова на промену ових језика / Рујица Бајић // Црквене студије. – 3 (2006), 289–298. | Резюме
- Бајић 2006в** – Превођење богослужбених текстова у православној Цркви : карактеристике, проблеми и ставови према овом превођењу у Српској и Руској православној цркви / Рујица Бајић // Зборник Матице српске за славистику. – 70 (2006), 259–280. | Резюме
- Бајић 2007а** – Богослужбени језик у Српској православној цркви : прошлост, савремено стање, перспективе / Рујица С. Бајић. – Бањска : Манастир Бањска ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2007. – 413.

---

<sup>2</sup> Библиографска грађа која се овде наводи обухвата монографије, оригиналне и преводне научне радове, док прикази, преводи и хронике овим прегледом нису обухваћени. Библиографски опис даје се по стандардима прихваћеним у текућим библиографијама које се објављују у *Јужнословенском филологу*.

- Балић 2007б** – *Језик и Црква – међусобни ујмицаји / Ружица Бајић //* Годишњак : часопис за теолошко-философска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи. – 6, 6 (2007), 111–131. | Резюме, Summary
- Балић 2007в** – О потреби познавања неких термина из грчког језика у области православља данас / Ружица Бајић // Зборник Матице српске за филологију и лингвистику. – 50 (2007), 55–61.
- Балић 2007г** – О православним празницима у „Речнику Матице српске“ и „Речнику српскохрватског и народног језика САНУ“ / Ружица Бајић // Шездесет година Института за српски језик САНУ : зборник радова 2. – Београд : Институт за српски језик САНУ. – 2007, 9–20. | Summary
- Балић 2007д** – Српски језик у литургијском функционисању: стање и перспективе / Ружица Бајић, Ксенија Кончаревић // Слово. – 4, 15–16 (2007), 91–118. | Резюме
- Балић 2007ђ** – Ставови верника СПЦ према употреби српског језика у богослужењу : оглед социолингвистичке анализе / Ружица Бајић, Ксенија Кончаревић // Религија и толеранција. – 8 (2007), 7–30.
- Балић 2007е** – Црквенословенски језик у систему образовања у Србији / Ружица Бајић, Наташа Вуловић // Црквене студије. – 4 (2007), 265–272. | Резюме
- Балић 2008а** – О проблемима превођења неких лексема из области православне духовности са руског на српски језик / Ружица Бајић // Наш језик. – 39, 1/4 (2008), 35–42. | Резюме
- Балић 2008б** – Црквенословенски језик у Охридском прологу Св. Владике Николаја Велимировића / Ружица Бајић // Црквене студије. – 5 (2008), 265–271.
- Балић 2009** – Семантичко-фразеолошка анализа неких лексема са сакралним значењима у српском језику (анђео, ангел / демон, бес) / Ружица Бајић, Наташа Вуловић // Црквене студије. – 6 (2009), 271–279. | Резюме
- Балић 2010а** – О лексици из области православне духовности у *Српском рјечнику* Вука Стефановића Караџића / Ружица Бајић // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 2010, 442–450. | Summary
- Балић 2010б** – Светосавље кроз лексику савременог српског језика / Ружица Бајић // Српски језик. – 15 (2010), 229–244. | Summary
- Балић 2011** – Неки типови понављања на нивоу лексике у богослужбеним текстовима (на материјалу *Акаџистиа Св. Јусџину Телијском*) / Ружица Бајић // Српска теологија данас : други годишњи симпозион 2010 (28–29. мај 2010). – Београд : Православни богословски факултет. – 2 (2011), 548–555. | Резюме
- Балић 2012** – Неки проблеми лексикографске обраде појединих лексема из области православне духовности у савременом српском језику / Ружица Бајић // Српска теологија данас : трећи годишњи симпозион 2011 (27–28. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 3 (2012), 729–733. | Summary
- Балић Левушкина 2012** – Језик покајања / Ружица Бајић Левушкина // Теоллингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 116–128. | Summary

- БАЛТИЋ 2011** – Анализа савремених теолошких текстова у светлу наставе страних језика : *Gesù di Nazaret* / Милица Балтић // Српска теологија данас : други годишњи симпозион 2010 (28–29. мај 2010). – Београд : Православни богословски факултет. – 2 (2011), 611–616. | Summary
- БАУК ВУЧКОВИЋ 2010а** – Сакрални језик у функцији уметничког изражавања / Снежана Баук Вучковић // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 2010, 408–413. | Резюме
- БАУК ВУЧКОВИЋ 2010б** – Сакрални језик у функцији уметничког изражавања / Снежана Баук Вучковић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 6 (2010), 167–172.
- БОЈОВИЋ 2006** – Елементи свештеног језика у прози Григорија Божовића / Драгиша Бојовић // Језик и стил Григорија Божовића : зборник са научног скупа одржаног 16. и 17. фебруара 2005. године у Косовској Митровици и Зубином Потоку. – Косовска Митровица : Филозофски факултет ; Зубин Поток : Стари Колашин. – 2006, 57–63. | Résumé
- ВЕШОВИЋ 2010** – О појму ТУПОС код Светог апостола Павла / Милосав Вешовић, Зоран Ранковић // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 1 (2010), 514–517. | Summary
- ВЕШОВИЋ 2011** – О једном значењу лексеме *πίστις* код Светог апостола Павла / Милосав Вешовић, Зоран Ранковић // Стил. – 10 (2011), 207–212. | Summary
- ВЕШОВИЋ 2012** – Семантика лексеме *πίστις* у активној употреби у новозаветној традицији / Милосав Вешовић, Зоран Ранковић // Стил. – 11 (2012), 251–264. | Summary
- ВЕШОВИЋ 2013** – Новозаветна употреба *πίστις* и њена рецепција у делима апостолских отаца / Милосав Вешовић // Српска теологија данас : четврти годишњи симпозион 2012 (25–26. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 4 (2013), 643–647.
- ВОЈВОДИЋ 2011** – О каузално-импликативној оријентацији хипотаксе у новозавјетним текстовима / Дојчил Војводић // Српска теологија данас : други годишњи симпозион 2010 (28–29. мај 2010). – Београд : Православни богословски факултет. – 2 (2011), 537–547. | Резюме
- ВУЈОВИЋ 2012** – Француски језик за студенте теологије / Ана Вујовић. – Београд : Универзитет, Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, 2012 (Београд : Службени гласник). – 148.
- ВУКАШИНОВИЋ 2010** – Преводи Свете Литургије оца Јустина Поповића / Владимир Вукашиновић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 5 (2010), 30–41.
- ВУКАШИНОВИЋ 2013** – Литургијски језик Цркве / Владимир Вукашиновић // Криза савремених језика теологије : Криза у комуникацији сакралних садржаја Цркава и верских заједница пред изазовима савременог друштва : зборник радова (са научног скупа, Београд, 25. април 2013. године). – Београд : Институт за културу сакралног – Монс Хемус. – 2013, 127–153.

- Вукичевић 2004** – Речник православља : енглеско-српски : српско-енглески : 50.000 термилолошких јединица = Dictionary of Orthodoxy : English-Serbian : Serbian-English : more than 50.000 entries / Бранко Вукичевић. – Београд : Језикословац (Београд : Compact druck), 2004. – 1111.
- Вуловић 2012а** – Лексикографска и фразеографска обрада неких лексема из области православне духовности у једнојезичним речницима савременог српског језика / Наташа Вуловић, Ружица Бајић // Црквене студије. – 9 (2012), 455–464. | Resume
- Вуловић 2012б** – О лексци из сфере православне духовности у савременом турском језику / Наташа Вуловић, Марија Ђинђић // Српска теологија данас : трећи годишњи симпозион 2011 (27–28. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 3 (2012), 734–738. | Summary
- Вуловић 2013** – Фразеолошке јединице с хришћанским компонентама у речницима савременог турског језика // Наташа Вуловић, Марија Ђинђић // Српска теологија данас : четврти годишњи симпозион 2012 (25–26. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 4 (2013), 665–669. | Summary
- Вучковић 2012** – О језику хришћанске културе – Библија као велика објава речи / Снежана Вучковић // Српска теологија данас : трећи годишњи симпозион 2011 (27–28. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 2012, 659–663. | Summary
- Гадомски, Кончаревић 2012** – Теолингвистика : међународни тематски зборник радова = Теолингвистика : международный тематический сборник статей / главни уредници Александар К. Гадомски, Ксенија Кончаревић. – Београд : Универзитет, Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка истраживања, 2012 (Београд : Гласник). – 496.
- ГЕОРГИЕВ 2009** – Семантичка и теолошко-филозофска одређења појма култура / Бранко Горгиев // Православна теологија и култура (зборник са научног скупа одржаног 25. и 26. децембра 2008. у Нишу). – Ниш : Центар за црквене студије (Ниш : Пунта). – 2009, 9–26. | Summary
- ГЕОРГИЕВ 2010** – Етимологија термина *arche* у контексту рађања монотеизма / Бранко Горгиев // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 2010, 501–513. | Summary
- ГРКОВИЋ-МЕЈДОР, КОНЧАРЕВИЋ 2013** – Теолингвистичка проучавања словенских језика = Theolinguistic studies of slavic languages / уредници Јасмина Грковић-Мејдор, Ксенија Кончаревић. – Београд : Српска академија наука и уметности, Одбор за српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија, 2013 (Београд : Планета принт). – 535. (Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија / Српска академија наука и уметности, Одељење језика и књижевности ; књ. 5).
- ДОБРИЋ 2004** – Српско-енглески и енглеско-српски теолошки речник = Serbian-english and English-serbian Dictionary of Theology / Александра Добрић. – Београд : Хришћански културни центар (Београд : Хелета), 2004. – 268.
- ДРАГИН 2010** – Дијахроно-синхрона перспектива лексеме *срце* у религијском дискурсу / Наташа Драгин, Гордана Штасни // Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 51, 1 (2010), 33–52. | Резюме

- ДРАГИЋЕВИЋ 2013** – Концепт *Бога* у српским народним пословицама / Рајна Драгићевић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 71–85. | Summary
- ДРАГУТИНОВИЋ 2004** – Основе наративне методе и њен значај за тумачење Светог писма Новог завета / Предраг Драгутиновић // Беседа. – 6 (2004), 119–142. | Zusammenfassung
- ДРАГУТИНОВИЋ 2011** – Књижевне форме тумачења Новог завета и њихова рецепција код српских тумача / Предраг Драгутиновић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 10 (2011), 13–25.
- ДРАГУТИНОВИЋ 2012a** – Значај критике текста за српске преводе Новог завета. Део први: Теоријска поставка / Предраг Драгутиновић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 11 (2012), 31–41.
- ДРАГУТИНОВИЋ 2012b** – Значај критике текста за српске преводе Новог завета. Део други : Рецепција у српској преводилачкој теорији и пракси / Предраг Драгутиновић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 12 (2012), 31–39.
- ДРАГУТИНОВИЋ 2013** – Значај критике текста за српске преводе Новог завета. Део трећи: Перспективе за будући рад / Предраг Драгутиновић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 13 (2013), 36–42.
- ЂОГО 2008** – Појам „ΕΙΚΩΝ“ код Оригена / Дарко Ђого // Теолошки погледи. – 1 (2008), 57–74. | Summary
- ЂОРЂЕВИЋ (Милентије) 2009** – О једној необичној појави у беседништву српских духовника / Милентије Ђорђевић // Православна теологија и култура (зборник са научног скупа одржаног 25. и 26. децембра 2008. у Нишу). – Ниш : Центар за црквене студије (Ниш : Пунта). – 2009, 129–135. | Summary
- ЂОРЂЕВИЋ (Милан) 2009** – Црквено-хришћанска лексика у роману „Ангелус“ Радосава Стојановића / Милан Ђорђевић // Шта очекујем од проучавања језика писаца : излагања са радног скупа младих истраживача у Нишу 10. јуна 2008. – Ниш : Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Одсек за српски језик. – 2009, 54–62.
- ЗВЕКИЋ-ДУШАНОВИЋ 2010** – Обичајна лексика у уџбеницима за српски језик као нематерњи језик : *Ускрс, Божјић и крсна слава* / Душанка Звекић-Душановић // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 39, 1 (2010), 319–330. | Summary
- ИВАНОВИЋ 2006** – Uzroci izumiranja biblijskih frazeologizama u nemačkom jeziku / Branislav Ivanović // Philologia. – 4 (2006), 27–33. | Zusammenfassung
- ЈАНДРОКОВИЋ 2007** – Немачко-српски и српско-немачки теолошки речник = Deutsch-Serbisches und Serbisch-Deutsches theologisches Wörterbuch / Марија Јандроковић. – Београд : Хришћански културни центар, 2007 (Зрењанин : Екопрес). – 301.
- ЈЕКИЋ 2012** – Лексика мотива покајања код Цона Дона и Светог Јефрема Сиријског / Ана Јекић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 349–361. | Summary



- ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ 2012** – О лексемама „Бог“, „ђаво“, „анђео“ и „јеванђеље“ у српским народним пословицама / Јелена Јовановић Симић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 175–181. | Zusammenfassung
- ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ 2013** – Паралелизам и сличне фигуре у језику празничних порука патријарха Павла / Јелена Јовановић Симић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 87–94. | Zusammenfassung
- ЈОВИЋ 2009** – Акатист као химнографска форма / Александра Јовић // Православна теологија и култура (зборник са научног скупа одржаног 25. и 26. децембра 2008. у Нишу). – Ниш : Центар за црквене студије (Ниш : Пунта). – 2009, 159–168. | Summary
- КЕРКЕЗ 2007** – Концепт *грех* као део језичке слике света код Руса и Срба / Драгана Керкез // Српски језик и друштвена кретања. – Крагујевац : Скупштина града : Универзитет, Филолошко-уметнички факултет : Кораци. – 2007, 309–316. | Резюме
- КЕРКЕЗ 2013** – Језички концепт *чудо* у руском језику : у поређењу са српским // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 95–111. | Резюме
- КНЕЖЕВИЋ 2009** – О неким карактеристикама религијског стила енглеског и српског језика / Ивана Кнежевић // Стил. – 8 (2009), 65–76. | Summary
- КНЕЖЕВИЋ 2010а** – Интеркултурални проблеми превођења / Ивана Кнежевић // Стил. – 9 (2010), 437–447. | Summary
- КНЕЖЕВИЋ 2010б** – Религијски стил као предмет теолингвистичких проучавања / Ивана Кнежевић // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 1 (2010), 403–407. | Summary
- КНЕЖЕВИЋ 2010в** – Теолошки дискурс енглеског и српског језика : лексичко-семантички и стилистички проблеми превођења / Ивана Кнежевић. – Београд : Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка истраживања, 2010. – 125.
- КНЕЖЕВИЋ 2011а** – Дела владике Николаја у преводу на енглески језик / Ивана Кнежевић // Српска теологија данас : други годишњи симпозион 2010 (28–29. мај 2010). – Београд : Православни богословски факултет. – 2 (2011), 634–643. | Summary
- КНЕЖЕВИЋ 2011б** – Интертекстуалност као дистинктивно обележје научног стила са посебним освртом на теолошке научне радове на енглеском и српском језику / Ивана Кнежевић // Стил. – 10 (2011), 213–223. | Summary
- КНЕЖЕВИЋ 2012а** – Композиција научних радова из области теологије / Ивана Кнежевић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 192–199. | Summary
- КНЕЖЕВИЋ 2012б** – Религијски стил и научни стил у области теологије: сличности и разлике / Ивана Кнежевић // Стил. – 11 (2012), 151–161. | Summary
- КНЕЖЕВИЋ 2012в** – Специфичности ортографије теолошких научних радова / Ивана Кнежевић // Српска теологија данас : трећи годишњи симпозион 2011 (27–28. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 3 (2012), 752–762. | Summary

- КНЕЖЕВИЋ 2013а** – Религијски стил као посебан функционално-стилски комплекс / Ивана Кнежевић // Богословље. – 72, 1 (2013), 186–193.
- КНЕЖЕВИЋ 2013б** – Ускостручни термини у теолошким академским радовима / Ивана Кнежевић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 113–127. | Summary
- КОНЧАРЕВИЋ 2000а** – Прологомена за расправу о нашем богослужбеном језику / Ксенија Ј. Кончаревић // Богословље. – 44, 1–2 (2000), 149–163.
- КОНЧАРЕВИЋ 2000б** – Функционални приступ у лингвокултурологији : култ Св. Николаја Мирликијског кроз призму конфронтационе руско-српске лингвокултурологије / Ксенија Кончаревић // Српски језик. – 5, 1–2 (2000), 449–468.
- КОНЧАРЕВИЋ 2001а** – Српски језик кроз призму хришћанске духовности, традиције и културе / Ксенија Ј. Кончаревић // Две хиљаде година хришћанства – духовност, култура и историја : Зборник радова са научног скупа (21–22. август 2000). – Деспотовац : Градска библиотека. – 2001, 39–53.
- КОНЧАРЕВИЋ 2001б** – Црквенословенски језик на размеђу миленијума : проблеми и перспективе функционисања / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 5 (2001), 24–32. | Резюме
- КОНЧАРЕВИЋ 2002а** – Проблеми опште лингвистике у светлости православне теологије / Ксенија Кончаревић // Богословље. – 60 (2002), 95–109.
- КОНЧАРЕВИЋ 2002б** – Пројекат серије уџбеника за теолошки образовни профил / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 6 (2002), 189–196. | Резюме
- КОНЧАРЕВИЋ 2002в** – Систем наставе руског језика на студијама теологије : теоријски аспекти и импликације за препаративну етапу / Ксенија Кончаревић // Богословље. – 61 (2002), 229–258.
- КОНЧАРЕВИЋ 2003а** – Православље и језичка глобализација / Ксенија Кончаревић // Хришћанство и европске интеграције: зборник радова са конференције „Хришћанство и европске интеграције“ (Београд, 8–9. фебруара 2003). – Београд: Хришћански културни центар. – 2003, 81–107.
- КОНЧАРЕВИЋ 2003б** – Словенски језици пред изазовима глобализације : поглед из перспективе теологије / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 7 (2003), 33–44. | Резюме
- КОНЧАРЕВИЋ 2003в** – Социолингвистически аспекти црквенославјанског језика сегодня / Ксенија Кончаревић // Зборник Матице српске за славистику. – 63 (2003), 105–117. | Резюме
- КОНЧАРЕВИЋ 2004а** – Језик и православна духовност – теоријске основе и правци истраживања / Ксенија Кончаревић // Богословље. – 49, 1–2 (2004), 149–175.
- КОНЧАРЕВИЋ 2004б** – Проект „Јзык и православная духовность“ : резултати и перспективи истраживања / К. Кончаревић // Проекти по сопоставителному изученију руског и других језикова (VI Међународни симпозијум МАПРЈЛ, Београд, 1–4 јуна 2004). – Београд : Славистичко друштво Србије. – 2004, 106–114.
- КОНЧАРЕВИЋ 2004в** – Рад на иновирању црквенословенске норме током XIX и XX века / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 8 (2004), 36–42. | Резюме

- Кончаревић 2005а** – Из проблематике новије црквенословенске нормативистике : рад на иновирању црквенословенске норме у Русији током 19. и 20. века / Ксенија Ј. Кончаревић // Зборник Матице српске за славистику. – 67 (2005), 91–111.
- Кончаревић 2005б** – Ка новој концепцији наставе црквенословенског језика: теоријске основе и курикуларне иновације / Ксенија Кончаревић // Годишњак : часопис за теолошко-философска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи. – 4, 4 (2005), 157–171. | Резюме, Summary
- Кончаревић 2006а** – Језик и православна духовност : студије из лингвистике и теологије језика / Ксенија Кончаревић. – Крагујевац : Каленић, 2006. – 461.
- Кончаревић 2006б** – Комуникативно понашање монаха у српској говорној и социокултурној средини : ситуативни модел анализе / Ксенија Кончаревић // Зборник Матице српске за славистику. – 69 (2006), 113–151. | Резюме
- Кончаревић 2006в** – Конвергентне и дивергентне тенденције у језичкој политици и језичком планирању словенских православних Цркава / Ксенија Кончаревић // Јединство православних Словена, књ. 1. – Сарајево: Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву. – 2006, 187–204.
- Кончаревић 2006г** – Културолошки приступ проучавању и настави црквенословенског језика / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 10 (2006), 39–49. | Резюме
- Кончаревић 2006д** – Руско старообредништво кроз призму лингвокултурологије : оглед функционалне анализе / Ксенија Кончаревић // Црквене студије. – 3 (2006), 143–172. | Резюме
- Кончаревић 2006ђ** – Црквенословенски језик кроз призму лингвокултурологије : оглед системско-структуралне анализе / Ксенија Кончаревић // Зборник Матице српске за славистику. – 70 (2006), 125–155. | Резюме
- Кончаревић 2007а** – Древни руски манастирски типичи као материјал за проучавање комуникативног понашања монаха / Ксенија Кончаревић // Црквене студије. – 4 (2007), 339–370. | Резюме
- Кончаревић 2007б** – Лингвистика и теологија: сфере интерференције / Ксенија Кончаревић // Богословље. – 66 (2007), 71–86.
- Кончаревић 2007в** – О језичкој политици Цркве у контексту литургијске обнове : руска искуства из XX и с почетка XXI века / Ксенија Кончаревић // Годишњак : часопис за теолошко-философска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи. – 6, 6 (2007), 81–109 | Резюме, Summary
- Кончаревић 2007г** – Прилог проучавању метаструктуре литургијског дискурса : начела организације и дискурсни маркери / Ксенија Кончаревић // Стил. – 6 (2007), 179–190.
- Кончаревић 2008а** – Лингвистичка карта сакралних језика Pax Slavia Orthodoxa из дијахронијске и синхронијске перспективе / Ксенија Кончаревић // Годишњак : часопис за теолошко-философска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи. – 7, 7 (2008), 11–26. | Резюме, Summary

- Кончаревих 2008б** – Лингвистичка проблематика превођења Светог писма у огледалу српске црквене периодике (1868–1970) / Ксенија Кончаревих // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник са научног скупа. – 3 (2008), 27–34.
- Кончаревих 2008в** – Патристички списи као извор за проучавање аскетске комуникативне културе / Ксенија Кончаревих // Црквене студије. – 5 (2008), 81–105. | Резюме
- Кончаревих 2008г** – Социолингвистички аспекти полилингвизма сакралних језика у оквирима *Pax Slavia Orthodoxa* / Ксенија Кончаревих // Зборник Матице српске за славистику. – 73 (2008), 213–225. | Резюме
- Кончаревих 2008д** – Уз питање о предмету конфронтационих лингвокултуролошких испитивања / Ксенија Кончаревих // Стил. – 7 (2008), 151–161. | Summary
- Кончаревих 2009а** – Графијско-ортографска обележја сакралног функционалностилистичког комплекса у српском и руском језику : из социолингвистичке и нормативистичке перспективе / Ксенија Кончаревих // Зборник Матице српске за славистику. – 75 (2009), 11–38. | Резюме
- Кончаревих 2009б** – Священные каноны православной Церкви как источник для изучения сакральной коммуникативной культуры / Ксения Кончаревич // Црквене студије. – 6 (2009), 249–269. | Резиме
- Кончаревих 2009в** – Теолингвистика : теоријско-методолошке основе, резултати, перспективе / Ксенија Кончаревих // Језик струке : теорија и пракса : зборник радова. – Београд: Универзитет. – 2009, 98–109.
- Кончаревих 2009г** – Типици Светог Саве као извор за проучавање српске аскетске комуникативне културе / Ксенија Кончаревих // Стил. – 8 (2009), 135–146. | Summary
- Кончаревих 2010а** – Научни стил руског језика у области теологије / Ксенија Кончаревих // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 1 (2010), 414–427.
- Кончаревих 2010б** – Научни стил руског језика у области теологије : лингвистички и лингводидактички аспекти / Ксенија Кончаревих // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 6 (2010), 138–153. | Резюме
- Кончаревих 2010в** – Комуникативна личност српског парохијског свештеника : методолошке схеме и резултати параметарског истраживања / Ксенија Кончаревих // Црквене студије. – 7 (2010), 267–283. | Резюме
- Кончаревих 2010г** – О неким аспектима комуникативне културе свештенства у српској говорној и социокултурној средини / Ксенија Кончаревих // Стил. – 9 (2010), 189–200. | Summary
- Кончаревих 2010д** – Српска сакрална комуникативна култура као предмет лингвистичких истраживања / Ксенија Кончаревих // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 39, 1 (2010), 73–82. | Резюме
- Кончаревих 2010ђ** – Теоријско-методолошке основе проучавања сакралних комуникативних култура *Pax Slavia Orthodoxa* : ситуативни модел анализе / Ксенија Кончаревих // Славистика. – 14 (2010), 89–95. | Резюме

- Кончаревић 2011а** – Дневнички записи оца Јустина Поповића / Ксенија Кончаревић // Отац Јустин Поповић – живот и дело. Зборник радова са научног скупа (Врање, 4. април 2009). – Врање: Православна епархија врањска. – 2011, 124–139.
- Кончаревић 2011б** – Иновације у настави црквенословенског језика на плану курикуларних решења / Ксенија Кончаревић // Српска теологија данас : други годишњи симпозион 2010 (28–29. мај 2010). – Београд : Православни богословски факултет. – 2 (2011), 617–633. | Резюме
- Кончаревић 2011в** – Језик сакралног као предмет русистичких испитивања / Ксенија Кончаревић // Јужнословенски филолог. – 67 (2011), 163–184. | Резюме
- Кончаревић 2011г** – Књижевни текст као извор за проучавање српске сакралне комуникативне културе : лингвистички и лингводидактички аспекти / Ксенија Кончаревић // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 40/1 (2011), 493–503.
- Кончаревић 2011д** – Лексикографска обрада теолошке терминологије : лингвистички и лингводидактички аспекти / Ксенија Кончаревић // Језик струке: изазови и перспективе. Зборник радова са Друге међународне конференције (Београд, 4–5. фебруар 2011). – Београд: Друштво за стране језике и књижевности Србије. – 2011, 163–171.
- Кончаревић 2011ђ** – О неким нормама и традицијама старообредничке комуникативне културе / Ксенија Кончаревић // Стил. – 10 (2011), 195–206. | Summary
- Кончаревић 2011е** – О патристичким изворима неких савремених лингвистичких схватања / Ксенија Кончаревић // Пети међународни симпозијум „Антика и савремени свет: религија и култура“ (Београд, 25. септембра 2010). – Београд : Друштво за античке студије Србије : Институт за теолошка истраживања. – 2011, 89–102.
- Кончаревић 2011ж** – О патристичким изворима неких савремених лингвистичких схватања / Ксенија Кончаревић // Теолошки погледи. – 2 (2011), 55–66. | Резюме // Богословље. – 60 (2002), 95–109.
- Кончаревић 2011з** – Посланица као жанр сакралне комуникације : лингвистички и лингводидактички аспекти / Ксенија Кончаревић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 10 (2011), 299–329. | Резюме
- Кончаревић 2011и** – Руски језик у теологији : обликовање теолошког текста : техника превођења / Ксенија Кончаревић. – Београд : Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка истраживања, 2011 (Београд : Гласник). – 214.
- Кончаревић 2011ј** – Руска сакрална комуникативна култура XIX и XX века кроз призму књижевности и публицистике / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 15 (2011), 139–148.
- Кончаревић 2011к** – Славистичка испитивања у теолингвистици: истраживачки проблеми и резултати / Ксенија Кончаревић // Црквене студије. – 8 (2011), 187–213. | Резюме
- Кончаревић 2011л** – Црквенословенски језик у општеобразовној школи: нова руска искуства / Ксенија Кончаревић // Ставови промјена – промјена ставова.

Међународни тематски зборник радова. – Никшић: Универзитет Црне Горе, Филозофски факултет. – 2011, 157–168.

- Кончаревић 2012а** – Говор православних клирика и верника у српској и руској језичкој и социокултурној средини : социолингвистичке детерминанте и конфронтациона системско-структурална анализа / Ксенија Кончаревић // Црквене студије. – 9 (2012), 465–493. | Резюме
- Кончаревић 2012б** – Источноевропска теолингвистика данас : општа лингвистика, славистика, стране филологије / Ксенија Кончаревић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 11 (2012), 145–171. | Резюме
- Кончаревић 2012в** – Лексички систем православног социолекта у савременом српском и руском језику : оглед конфронтационе анализе / Ксенија Кончаревић // Октоих. – 3 (2012), 27–38.
- Кончаревић 2012г** – Лингвокултурологическое комментирование как аспект лексикографической деятельности : применительно к учебному богословскому словарю / Ксения Кончаревич, Милан Радованович // Русский язык как инославянский. – 4 (2012), 58–70.
- Кончаревић 2012д** – Норме вербалног комуникацијског понашања у православном социолекту српског и руског језика / Ксенија Кончаревић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 102–115. | Резюме
- Кончаревић 2012ђ** – Норме комуникацијског понашања у православном социолекту српског језика / Ксенија Ј. Кончаревић // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 2012, 81–91. | Резюме
- Кончаревић 2012е** – О базичним конституентима стилистике сакрума / Ксенија Кончаревић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 12 (2012), 113–141. | Резюме
- Кончаревић 2012ж** – О једном могућем приступу лексикографији теолошких речника : Организациони принципи и конструкцијска решења / Ксенија Кончаревић, Милан Радовановић // Српска теологија данас : трећи годишњи симпозион 2011 (27–28. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 3 (2012), 718–728. | Резюме
- Кончаревић 2012з** – О конститутивним обележјима православног социолекта у савременом српском језику : оглед системско-структуралне анализе / Ксенија Кончаревић // Стил. – 11 (2012), 163–176. | Summary
- Кончаревић 2012и** – Руско-српски и српско-руски теолошки речник = Руско-сербский и сербско-русский богословский словарь / Ксенија Кончаревић, Милан Радовановић. – Београд: Службени гласник, 2012. – 360.
- Кончаревић 2012ј** – Уз питање о класификацији сакралних жанрова у славистичкој науци / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 16 (2012), 102–109.
- Кончаревић 2012к** – Уместо поговора : Перспективе српске теолингвистике / Ксенија Кончаревић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 482–496. | Резюме
- Кончаревић 2013а** – Актуелне тенденције у настави и методици наставе црквенословенског језика / Ксенија Кончаревић. – Славистика 17 (2013). – 361–366. | Резюме

- Кончаревих 2013б** – Конфронтациона теолингвистика словенских језика : правци истраживања / Ксенија Кончаревих // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 129–152. | Резюме
- Кончаревих 2013в** – О базичним категоријама конфронтационих теолингвистичких истраживања : на материјалу словенских језика / Ксенија Кончаревих. – Српски језик. – 18 (2013), 5–22.
- Кончаревих 2013г** – О неким нормативистичким питањима у језику сакрума / Ксенија Кончаревих // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 13 (2013), 79–99. | Резюме
- Кончаревих 2013д** – О неким иновацијама у настави црквенословенског језика / Ксенија Кончаревих // Митолошки зборник. – 29 (2013), 315–337.
- Кончаревих 2013ђ** – О неким нормативистичким питањима у језику сакрума / Ксенија Кончаревих // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 13 (2013), 79–99. | Резюме
- Кончаревих 2013е** – О неким проблемима учења научно-богословског стила руског језика у српској аудиторiji / Ксенија Кончаревич // Русский язык как инославянский. – 5 (2013), 64–72. | Резюме
- Кончаревих 2013ж** – Религиолект као израз идентитета заједнице: православна перспектива / Ксенија Кончаревих // Смиао. – П/1, (2013), 62–76.
- Кончаревих 2013з** – Сакрална комуникација: нормe, традиције, средства / Ксенија Кончаревих. – Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, 2013. – 366.
- Кончаревих 2013и** – Српска теолингвистика данас : Актуелни задаци и правци стратегије развоја / Ксенија Кончаревих // Српска теологија данас : четврти годишњи симпозион 2012 (25–26. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 4 (2013), 648–664. | Резюме
- Кончаревих 2013ј** – Стилистички аспекти жанра црквене посланице у савременом српском језику / Ксенија Ј. Кончаревих // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 42/1 (2013), 395–405. | Резюме
- Кончаревих 2013к** – Црквенословенски елементи у православном социолекту руског и српског језика / Ксенија Кончаревих // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 14 (2013), 174–191. | Резюме
- Кончаревих 2013л** – Црквенословенски језик на раном узрасту као компонента формирања ученичког етнокултурног идентитета (организационо-концепцијски и курикуларни аспекти) / Ксенија Кончаревих, Јелена Валерјевна Недић // Иновације у настави. – 26, 1 (2013) 7–17. | Резюме
- Левушкина 2012** – Лексика у делу Св. Серафима Царића (игумана манастира Св. Тројице код Пљеваља) / Ружица Левушкина // Српско језичко наслеђе на простору данашње Црне Горе и српски језик данас : Зборник радова са Међународног научног скупа одржаног у Херцег Новом 20–23. априла 2012. године. – Никшић и др. : Матица српска. Друштво чланова у Црној Гори и др, 2012, 393–407. | Резюме

- ЛЕВУШКИНА 2013** – Теоними у савременом српском језику / Ружица Левушкина // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 167–177. | Резюме
- ЛУБАРДИЋ 2000** – Хришћанство, инкултурација и биће књиге – од језика до личности / Богдан М. Лубардић // Богословље. – 44, 1–2 (2000), 91–148.
- МАРИЋ 2013** – О једном културолошки маркираном концепту из сакралне сфере у руском језику у поређењу са српским / Биљана Марић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 179–193. | Резюме
- МИЉКОВИЋ 2011** – Божићне посланице Српске православне цркве као жанр јавне комуникације / Вања Миљковић // Синтезис. – 3, 1 (2011), 117–146. | Summary
- НИКИТОВИЋ 2009** – Сложенице у „Философским урвинама“ Оца Јустина (Поповића) / Зорица Никитовић // Српски језик. – 14 (2009), 557–583.
- НИКИТОВИЋ 2012** – Сакралност као семантичка категорија / Зорица В. Никитовић // Наука и идентитет. Филолошке науке : зборник радова са Научног скупа (Пале, 21–22. мај 2011). – Пале : Филозофски факултет, 2012, 245–257.
- НИКИТОВИЋ 2013** – Сакралност пјесничког језика / Зорица Никитовић // Српска теологија данас : четврти годишњи симпозион 2012 (25–26. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 4 (2013), 595–608.
- ПЕЈАНОВИЋ 2012** – Проблемы перевода фразеологизмов с компонентом *Бог* с русского языка на сербский / Анна Пеянович // *Достижения и перспективы сопоставительного изучения русского и других языков*. Международный научный симпозиум (Белград, 1–2 июня 2012). – Београд: МАПРЈАЛ, Славистичко друштво Србије, Филолошки факултет. – 2012, 150–161.
- ПИПЕР 2013** – О говорном догађају у светлу теолингвистике / Предраг Пипер // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 211–226. | Резюме
- ПРАЛИЦА 2003** – Релативна клауза у религијском дискурсу типа посланица / Дејан Пралица // Прилози проучавању језика. – 34 (2003), 81–92. | Summary
- ПРАЛИЦА 2006** – Религијски и идеолошки дискурс у посланицама Српске православне цркве / Дејан Пралица // Религија и толеранција. – 5 (2006), 41–52.
- ПРОХОРОВА 2009** – Концепт *йраведносїй* у српском и руском језику / Анжела Прохорова // Славистика. – 13 (2009), 157–163. | Резюме
- ПРОХОРОВА 2011** – Реализација концепта „истина“ у богословским текстовима / Анжела Прохорова // Српска теологија данас : други годишњи симпозион 2010 (28–29. мај 2010). – Београд : Православни богословски факултет. – 2011, 575–576.
- РАДИЋ 2013** – Тројство као унапред задат модел организације језика / Јованка Ј. Радић // Српска теологија данас : четврти годишњи симпозион 2012 (25–26. мај 2011). – Београд : Православни богословски факултет. – 4 (2013), 631–642. | Резиме
- РАДИЋ-ДУГОЊИЋ 2003** – Прилог проучавању инваријантних и варијантних обележја концепата емоција у српском и руском језику – на материјалу романа „Сеобе“ М. Црњанског и његовог руског превода / Милана Радић-Дугоњић // Стил. – 2 (2003), 321–329.



- РАДОВАНОВИЋ 2012** – Сакрална лексика као предмет лексикографске обраде у преводним речницима : лингвокултуролошки аспекти / Милан Радовановић, Ксенија Кончаревић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 429–441. | Резюме
- РАДОВИЋ 2010** – Тајна језика / Амфилохије Радовић // Слово. – 7, 27–28 (2010), 37–44.
- РАКИЋ 2005** – О синодском преводу Новог завета / Радомир Ракић // Годишњак : часопис за теолошко-филозофска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи. – 4, 4 (2005), 275–285. | Резюме, Summary
- РАКИЋ 2012** – Неки теоријски и практични аспекти превођења црквених текстова / Радомир Ракић // Prevodilac. – 31, 1/2 (2012), 57–70.
- РАНКОВИЋ 2008** – Петар Торђић и његов поглед на савремени богослужбени језик у Срба / Зоран Ранковић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 3 (2008), 190–194.
- РАНКОВИЋ 2009** – Делатност Срба у XX веку на стандардизацији црквенословенског језика / Зоран Ранковић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 4 (2009), 86–90.
- РАНКОВИЋ 2010** – Семантика придева *Apistos* у Јеванђељима и посланицама св. ап. Павла / Зоран Ранковић, Милосав Вешовић // Стил. – 9 (2010), 421–427. | Summary
- РАНКОВИЋ 2012а** – О речницима црквенословенског језика у Срба / Зоран Ранковић // Српска теологија у двадесетом веку : истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – 12 (2012), 142–146.
- РАНКОВИЋ 2012б** – Семантика лексеме *τω πος* у посланицама Светог апостола Павла: однос грчког извора према латинском и словенским преводима / Зоран Ранковић, Милосав Вешовић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 377–381. | Summary
- РЕБИЋ 2006** – Јеванђељска начела употребе језика у делима Григорија Божовића / Чедомир Ребић // Језик и стил Григорија Божовића : зборник са научног скупа одржаног 16. и 17. фебруара 2005. године у Косовској Митровици и Зубином Поточу. – Косовска Митровица : Филозофски факултет ; Зубин Поток : Стари Колашин. – 2006, 101–112. | Résumé
- РЕЉИЋ 2008** – Верски оквири језичке и етничке десловенизације Косова и Метохије / Митра Рељић // Изучавање словенских језика, књижевности и култура као инословенских и страних : зборник реферата. – Београд: Филолошки факултет : Славистичко друштво Србије. – 2008, 311–316.
- РЕЉИЋ 2013** – Асоцијативни искази у контексту „сапробивања у телу или у истом духу“ и њихов комуникацијски потенцијал / Митра Рељић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 235–254. | Резюме
- РИСТИЋ 2010** – Статус црквене лексике у корпусу савременог српског (на примеру Речника САНУ) / Стана Ристић // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 1 (2010), 451–459. |

- Ристић 2012** – Национална етика и култура у концептима неких речи српског језика / Стана Ристић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 153–166. | Резюме
- Ристић 2013** – Коцепт дома у религијском дискурсу / Стана Ристић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 255–275. | Summary
- САМАРЦИЈА ГРЕК 2011** – Глаголски прилози садашњи *говорећи* и *одговарајући* у „Новом завјету“ Вука Караџића и њихови еквиваленти у оригиналном тексту и неким француским преводима / Татјана Самарџија Грек // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 40, 1 (2011), 543–556. | Résumé
- Симић 2012** – Лингвистичке и стилске особености у језику Вукова превода Новог завјета / Радоје Д. Симић, Јелена Р. Јовановић Симић // Теолингвистика : међународни тематски зборник радова. – 2012, 394–401. | Zusammenfassung
- Симић 2013** – О пастирској речи патријарха Павла / Радоје Симић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 277–284. | Zusammenfassung
- СТЕФАНОВИЋ 2013** – Црква у асоцијативном систему српског језика / Марија Стефановић // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 285–294. | Резюме
- СТОШИЋ 2003** – Црквени појмови у народним пословицама и изрекама / Љиљана Стошић // Даница. – 11 (2003), 383–394.
- ТАДИЋ 2008** – Размишљања о нелинеарности литургијског језика / Драгица Тадић // Теолошки погледи. – 1 (2008), 75–80. | Résumé
- ТЕРЗИЋ 2001** – О функционисању црквенословенског језика на размеђу векова / Богдан Терзић // Славистика. – 5 (2001), 16–23.
- ТИРОВА 2005** – Чешки језик као литургијски код Словака-лутерана у Војводини / Зузана Тирова // Славистика. – 9 (2005), 198–203. | Resumé
- ТОДОРОВИЋ (ДАРКО) 2011** – Језик Вуковог превода „Новог завета“ и *верносћ оригиналу* / Дарко Тодоровић // Научни састанак слависта у Вукове дане. – 40, 1 (2011), 557–566. | Summary
- ТОДОРОВИЋ (НИКОЛА) 2009** – Етика критике у православном дискурсу / Никола Тодоровић // Православна теологија и култура (зборник са научног скупа одржаног 25. и 26. децембра 2008. у Нишу). – Ниш : Центар за црквене студије (Ниш : Пунта). – 2009, 137–144. | Summary
- ТРНАВАЦ 2001** – Елементи концепта „наде“ као хришћанске врлине / Радослава Трнавац // Српски језик. – 6, 1–2 (2001), 469–478.
- ЋИРИЋ 2007** – Топоними митолошко-религијске мотивације у белопаланачком крају / Љубисав Ћирић // Етнокултуролошки зборник за проучавање културе источне Србије и суседних области. – 11 (2007), 83–90. | Summary
- ФЕМИЋ КАСАПИС 2009а** – Етимологије термина  $\Phi\upsilon\sigma\iota\varsigma$ ,  $\text{O}\upsilon\delta\iota\alpha$  и  $\Upsilon\pi\omicron\sigma\tau\alpha\iota\varsigma$  и њихови сродни облици у другим језицима / Јелена Фемић Касапис // Стил. – 8 (2009), 303–312. | Summary
- ФЕМИЋ КАСАПИС 2009б** – Термин  $\Upsilon\pi\omicron\sigma\tau\alpha\iota\varsigma$  [hypostasis] у јелинској писаној баштини (I део) / Јелена Фемић Касапис // Саборност: теолошки годишњак. – III (2009), 259–268. | Περίληψη

- ФЕМИЋ КАСАПИС 2010a** – Порекло термина Φύσις, Οὐσία и Ὑπόστασις и њихов семантички развој од најранијих помена до црквених Отаца / Јелена Фемић Касапис. – Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања 2010. – 155.
- ФЕМИЋ КАСАПИС 2010b** – Преглед дохришћанских значења термина ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ / Јелена Фемић Касапис // Српска теологија данас : први годишњи симпозион 2009 (29–30. мај 2009). – Београд : Православни богословски факултет. – 2010, 493–500.
- ЦРЊАК 2009** – О једном виду антимерије у „Молитвама на језеру“ Владике Николаја / Дијана Црњак // Прилози проучавању језика. – 40 (2009), 47–63. | Summary
- ЧАРКИЋ 2011** – Анализа структуре текста акатиста / Милосав Ж. Чаркић // Српска теологија данас : други годишњи симпозион 2010 (28–29. мај 2010). – Београд : Православни богословски факултет. – 2011, 515–536. | Summary
- ЧИРГИЋ 2007a** – Govor podgoričkih muslimana : sinhrona i dijahrona perspektiva / Adnan Čirgić. – Cetinje : Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav R: Nikčević“, 2007. – 400.
- ЧИРГИЋ 2007b** – Rječnik govora podgoričkih muslimana / Adnan Čirgić. – Cetinje : Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje „Vojislav R: Nikčević“, 2007. – 259.
- ШТАСНИ 2008** – Жанровска обележја омилија / Гордана Штасни // Зборник Матице српске за књижевност и језик. – LVI, 3 (2008), 549–559. | Резюме
- ШТАСНИ 2013** – Номинације Бога у *Молитвама на језеру* Светог Николаја Велимировића / Гордана Штасни // Теолингвистичка проучавања словенских језика. – 2013, 295–320. | Резюме

#### Цитирана литература

- БОГАЧЕВСЬКА, Ирина В. „Методологија лингвистичног религијезнаства: між філософською герменевтикою та постструктуралізмом.“ *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки* №15 (2011): стр. 103–109.
- ГАДОМСКИЙ, Александр К. „К проблеме определения теолингвистики.“ *Ученые записки ТНУ, т. 17 (56), Филологические науки* № 1 (2004): стр. 63–69.
- ГАДОМСКИЙ, Александр К. „К вопросу о единицах теолингвистики.“ *Восточнославянская филология: Сборник научных работ*. Вып 11. Часть 1. Языкознание. Горловка: Изд. ГПШИИЯ, 2006: стр. 11–20.
- КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија. „Језик сакралног као предмет русистичких испитивања.“ *Јужнословенски филолог* књ. 47 (2011): стр. 163–184.
- КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија. „Славистичка истраживања у теолингвистици: истраживачки проблеми и резултати.“ *Црквене студије* књ. 8 (2011): стр. 187–213.
- КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија. „Источноевропска теолингвистика данас: општа лингвистика, славистика, стране филологије.“ *Српска теологија у двадесетом веку: Исцртавањачки проблеми и резултати*, Шијаковић, Б. (ур.), књ. 11. Београд: Православни богословски факултет, 2012: стр. 145–171.

- КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија, ГАДОМСКИ, Александар К. „Преглед теолингвистичких испитивања у Русији, Украјини и Польској (грађа за библиографију).“ *Српска теологија у двадесетом веку: Истичивачки проблеми и резултати*, Шијаковић, Б. (ур.), књ. 16. Београд: Православни богословски факултет, 2014: стр. 151–178.
- КОНЧАРЕВИЧ, Ксения. „Сербский язык в богослужебном функционировании: обзор переводов литургических текстов“. *Язык как инструмент познания и зеркало эпохи. Материалы международной научно-практической конференции «VII Кирилло-Методиевские чтения»* (Симферополь, 22–23 мая 2014), Ховалкина, А. А, Урсина, В. А, Пономаренко, Е. А., Герасименко, Ю. А. (ред.). Симферополь: Дом писателей им. Домбровского, 2014: стр. 17–21.
- КОНЧАРЕВИЧ, Ксения. „Сербское богослужение – исторический обзор и современное состояние.“ *Przeгляд Wschodnioeuropejski VI/1* (2015): стр. 11–26.
- ПЕТРОВИЋ, Срђан. „Библиографија расправа и дела из теолингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској од 2000. до 2013. године.“ *Српска теологија у двадесетом веку: Истичивачки проблеми и резултати*, Шијаковић, Б. (ур.), књ. 18. Београд: Православни богословски факултет, 2015, 116–147.

Ксения Е. Кончаревич  
Срђан Р. Петровић

## СЕРБСКАЯ ТЕОЛИНГВИСТИКА СЕГОДНЯ: ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И РЕЗУЛЬТАТЫ

### Резюме

В работе предлагается обзор основных направлений исследований в сербской теолингвистике (в сферах общей лингвистики, сербистики и славистики, а также иностранных филологий), с учетом важнейших результатов, достигнутых в фундаментальных и прикладных аспектах изучения языка сакрума (из синхронической перспективы), которые излагаются в монографических публикациях, трудах, опубликованных в тематических сборниках, сборниках материалов научных конференций и в научных журналах в Сербии, Черногории и Сербской Республике (с библиографическими референцами за период с 2000 по 2013 год).

Сербская теолингвистика, хотя находится в стадии научного становления, потенциально располагает широким спектром фундаментальных исследований (в анализируемый период преобладали вопросы теоретических и методологических основ теолингвистики, современного функционирования богослужебных языков, конфессиональной маркированности языковых уровней, функциональной стилистики, генологии, стилистики ресурсов, теории дискурса) и практических сфер применения (лексикография, наука о переводе, лингводидактика). Ее перспектива – укрепление связей с ведущими центрами теолингвистики в славянском мире и широкое привлечение исследователей филологического и бого-

словског профилеј к распрострањенију и усавршавању данне области науке.

*Кључеве слова:* теорија и методологија лингвистике, сербска лингвистика, теолингвистика, опћа лингвистика, сербистика, славистика, иностранне филологије, језик сакрума, професионална маркираност језикових нивоа, сакрални функционално-стилеви комплекс, религиозни дискурс.

Ksenija J. Končarević  
Srđan R. Petrović

SERBIAN THEOLINGUISTICS TODAY:  
RESEARCH ISSUES AND RESULTS

Summary

The essay gives a survey of basic research directions in Serbian theolinguistics (in the fields of general linguistics, Serbian studies, Slavic studies and foreign philology), and presents the most important achievements in the fundamental and applicative fields of the study of the sacral language (from the synchronic perspective) which are presented in monographs, papers published in thematic anthologies, proceedings of scientific conferences and scientific journals in Serbia, Montenegro and the Republic of Srpska (with bibliographic references for the 2000–2013 period).

Serbian theolinguistics, although in the stage of scientific constitution, potentially has a wide range of fundamental areas of study (some of the main issues from 2000 to 2013 were theoretical and methodological basis of theolinguistics, modern functioning of liturgical languages, confessional markedness of language levels, functional stylistics, genology and stylistics of resources, discourse theory) and spheres of application (lexicography, traductology, linguodidactics). Its perspective in the forthcoming period lies in strengthening the ties with leading centres of theolinguistics in the Slavic world and the integration of researchers of philological and theological profiles in order to further its development.

*Keywords:* theory and methodology of linguistics, Serbian linguistics, theolinguistics, general linguistics, Serbian studies, Slavic studies, foreign philology, sacral language, confessional markedness of language levels, sacral functional stylistic complex, religious discourse.